

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
v/Jakob Fjellanger
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Sendt med e-post til nve@nve.no, kopi til jfi@nve.no

Oslo, 3. februar 2026

Sak nr.: 24-4752
Ansvarlig advokat: Magnus Dæhlin

Saksnr. 202320330: uttalelse til tilleggsutredning for villrein ved nye kraftverk i Røldal-Suldalsvassdraget – Knut A. Haukelid, Margit og Åse Hovelsrud, og Margit Sauro.

1. Innledning

Det vises til NVEs brev 3. november 2025 hvor det ble gitt frist til 3. februar 2026 til å komme med merknader til tilleggsutredning for villrein 1. november 2025, utarbeidet av NaturRestaurering i forbindelse med Røldal Suldal Kraft DAs (RSK) konsesjonssøknad for opprusting og utvidelse av Røldal Suldal kraftverk.

På vegne av Knut A. Haukelid, eier av gnr. 92 bnr. 3, Margit og Åse Hovelsrud, eiere av gnr. 103 bnr. 2, begge i Vinje kommune, samt Margit Sauro, eier av gnr. 1 bnr. 4 i Bykle kommune (grunneierne), inngis merknader til tilleggsutredningen. Merknadene gjelder utredningens vurderinger knyttet til Østre vassdrag (Holmavatnet).

Grunneierne er tilfreds med at NaturRestaurering i utredningen bekrefter at isen på Holmavatnet er betydelig mer viktig for villreins bruk av vinterbeitene i nord enn det som har kommet frem i tidligere utredninger.

På den andre siden er grunneierne svært kritisk til NaturRestaurerings vurderinger av muligheten til å opprettholde farbar is for villreinen hvis det gis konsesjon til å benytte Holmavatnet som pumpemagasin for pumpekraftverket Kvanndal 2. Vurderingene av isforholdene synes å forutsette et avbøtende tiltak («tilpasset drift av pumpekraftverket») som *ikke* er en del av RSKs konsesjonssøknad. Grunneierne kan heller ikke se at det er gjort noen vurdering av hvilke konsekvenser en senkning av LRV med ytterligere fem meter vil ha for isforholdene.

Grunneierne er også kritisk til NaturRestaurerings vektning av fordelene for villreinen ved en eventuell tørrlegging av Holmevassåna på vinterstid. Under dette punkt er NaturRestaurerings konklusjoner basert på både en feilaktig tolkning av villreinens historiske trekkveier og på hvordan dyrene faktisk bruker området i dag.

Det er også grunneernes syn at NaturRestaurerings vurdering av samlet konsekvens for villreinområdet er for generell og uferdig til å kunne brukes i vurderingen av konsesjonssøknaden.

2. Trekkveier for villreinen

2.1 Villreinens trekk over Holmavatnet

NaturRestaurering har foretatt en grundig analyse av villreinens bruk av Holmavatnet som trekkvei vinterstid. Analysene er oppsummert i tilleggsutredningen side 46:

«I sum gir informasjon fra lokalkjente, fra villreinforskning og overvåkning, og GPS-data for reinen, et bilde av at funksjonaliteten av trekk over Holmavatnet, og beiting på øyene i vannet, er viktigere enn det som har vært lagt til grunn i Norconsults tidligere rapporter til konsesjonssaken (2024 a,b). Det er vår oppfatning at dette bør vektlegges i konsekvensvurderingen.»

NaturRestaurering konkluderer med at villreinen bruker Holmavatnet som en viktig trekkvei mellom nordøst- og sørvestsiden av vannet, og at øyene i Holmavatnet har en sentral funksjon vinterstid. Dette samsvarer med det grunneierne har påpekt i sine høringsuttalelser.

I tillegg til beitetrekkene på kryss og tvers av Holmavatnet i løpet av vinteren, har grunneierne påpekt at isen på Holmavatnet blir brukt under to av tre sesongforflytningstrekk inn og ut av området. Dette gjelder blandingsflokkenes trekk nordover til vinterbeitene senhøstes, og simlenes trekk sørover mot kalvingsområdene på våren. Isen på Holmavatnet er følgelig ikke bare viktig for lokale beitetrekk, men også for villreinens utnyttelse av hele nordområdet.

Denne kunnskapen om isen på Holmavatnets funksjon for villreinen må få konsekvenser for NVEs behandling av konsesjonssøknaden, slik at hensynet til villreinens bruk av isen tillegges betydelig større vekt i en ny konsekvensutredning enn det som ble gjort i Norconsults tidligere vurderinger. Grunneernes synspunkter på dette kommenteres nærmere i punkt 4.

2.2 Om Holmevassåna som barriere for villreinens trekkruiter

Grunneierne er enige med NaturRestaurering i at Holmevassåna tidvis kan utgjøre et hinder for villreinen om vinteren. Kombinasjonen av flomtapping og høye snøkanter, eventuelt med streng kulde i tillegg, gjør det mindre sannsynlig at villreinen vil krysse elven enn hvis den var dekket av snø. I andre perioder, hvor ovennevnte forhold ikke er til stede, er ikke Holmevassåna en nevneverdig hindring. Til dette er vannføringen ofte for liten og snøkantene for lave eller ikke-eksisterende.

Grunneierne mener derfor at NaturRestaurering overvurderer hvor stor betydning vintertapping i elven faktisk har for villreinen. Det vises til tidligere høringsuttalelser, hvor grunneierne har beskrevet hvordan villreinen utnytter vinterbeitene rundt Holmavatnet. Nord for Holmevassåna, særlig ved Gravetjønnnuten, er det avføykede rabber hvor villreinen ofte beiter. Sør for elva er forholdene annerledes. Det er grunneiernes erfaring at et relativt stort område rundt Storhellenuten i liten grad brukes som trekkvei og beiteområde vinterstid. Dette skyldes en kombinasjon av mye snø og snøleievegetasjon som er dårlig egnet som vinterbeite for villreinen. Observasjonene samsvarer med NINAs prediksjonsmodellering av habitatfunksjonalitet for området rundt Holmavatn på vinteren, jf. tilleggsutredningen figur 17.

Det sentrale poenget er at det ikke foreligger dokumentasjon som underbygger at villreinen potensielt vil bruke området sør for Holmevassåna som trekkvei inn og ut av området vinterstid. NaturRestaurering bekrefter dette i uttalelsen om at «GPS-data for reinen [...] viser at det generelt er lite bruk av areal inn mot Holmevassåna fra sør, og at rein i størst grad har trukket inn i de gode beitene på nordsiden av elva fra andre retninger, bl.a. på nordsiden og over Holmavatnet», jf. tilleggsutredningen side 47. Dette betyr reinen vanligvis trekker over isen på Holmavatnet for å nå dette området.

NaturRestaurering peker også på usikkerhetsmomentene i dokumentasjonen av mulige trekk over Holmevassåna, se blant annet side 47:

«I dette området er det derfor en underliggende usikkerhet: vi vet ikke basert på eksisterende dokumentasjon om reinen ville trukket i langt større grad over Holmavassåna hvis det ikke var en barriere her. Prediksjonen basert på NINAs modell, og historisk inntegnede trekkveier i kart, tyder imidlertid på at det er et slikt potensiale. Basert på disse usikkerhetene kan man også spekulere i om trekk over Holmavatnet har vært viktigere for reinen etter vassdraget ble regulert, enn det var før regulering – da Holmavassåna ikke var en barriere vinterstid.»

Grunneierne mener at både NaturRestaurering og Norconsult legger til grunn en feilaktig tolkning av registrert villreinstrekk sør for Holmavatnet, jf. Norconsults fagrapport villrein 12. mars 2024, versjon E04 (Norconsult 2024a) figur 5-15. NaturRestaurering peker riktignok på at «historiske kart med trekkveier inntegnet, tyder på at passeringer mellom Sandvatn og Holmavatnet har vært vanlig, men det er mulig dette fortrinnsvis har vært basert på observasjoner av rein om høsten og sommeren», jf. tilleggsutredningen side 47. Likevel spekuleres det som nevnt fortsatt i et potensiale for trekk over Holmevassåna på vinterstid.

At dette området i all hovedsak brukes som trekkveier i barmarksesongen, og da særlig som trekkvei for bukker på vei sørover om høsten, er i tråd med grunneiernes egne observasjoner. Om vinteren er området svært lite brukt av villreinen. Dette gjelder trekk både i sørgående og nordgående retning. Observasjonene underbygges tydelig av tilgjengelige GPS-data. Med den foreliggende dokumentasjonen og kunnskapen om villreinens trekkruiter, er det derfor ingen holdepunkter for å konkludere med at stans av vintertapping i Holmavassåna vil få positiv betydning for villreinens trekkruiter og tilgang til beiteområder. Dette må NVE ta hensyn til i sin vurdering av konsesjonssøknaden.

3. Usikkerhet knyttet til isforholdene på Holmavatnet

Et avgjørende moment i konsekvensvurderingen må være hvordan isforholdene på Holmavatnet påvirkes av etableringen av pumpekraftverket Kvanndal 2. På dette punkt bygger NaturRestaurering i stor grad på vurderingene fra SINTEFs prosjektnotat 12. august 2025 *Vurdering av isforhold i Holmavatn som øvre magasin i pumpekraftverk* (SINTEF 2025), et notat som det er klare svakheter ved. Grunneierne har i tilleggsuttalelsen 16. september 2025 punkt 4 påpekt at SINTEFs vurderinger bygger på et for dårlig kunnskapsgrunnlag, både når det gjelder empiriske data og videre analyser og modelleringer av disse. Dette underbygges ved at SINTEF selv har tatt et tydelig forbehold om sine vurderinger, jf. SINTEF 2025 side 35:

«Vi tar forbehold rundt analyser og konklusjoner siden alle forhold knyttet til fremtidig kraftsystemer og vær er basert på en rekke antakelser som det knytter seg usikkerhet rundt. For å redusere usikkerheten anbefaler vi å samle inn nødvendige grunnlagsdata og gjennomføre modellering av vanntemperatur strømningsforhold og isforhold med modelleringsverktøy som er i stand til å simulere prosesser knyttet til hydrologiske forhold i innsjøer og magasiner.»

For grunneierne er det derfor vanskelig å forstå at NaturRestaurering kan legge SINTEFs vurderinger til grunn i sine slutninger om isforholdene på Holmavatnet, uten at SINTEFs egne forbehold og anbefalinger om videre kartlegging blir videreformidlet og kommentert.

NaturRestaurerings vurderinger av hvordan isforholdene påvirkes av tiltaket, bygger også på flere andre antakelser som enten er udokumenterte eller som er mangelfullt utredet, se blant annet oppsummeringen for Holmavatnet på side 52:

«Vi antar i vår vurdering at det er mulig å oppnå farbar is for rein og skiløpere på Holmavatnet gjennom store deler av vinteren, gjennom tilpasset drift av pumpekraftverket.»

NaturRestaurerings prediksjoner om farbar is forutsetter at RSK pålegges tappe- og pumperestriksjoner på vinteren – et avbøtende tiltak som er verken foreslått av RSK, eller som på annen måte er spesifisert eller nærmere utredet. Dette innebærer at NaturRestaurerings konklusjon bygger på premisser som ikke inngår i søknaden om etablering av nytt Kvanndal 2 pumpekraftverk. Dette er feil i henhold til KU-metodikken, og medfører også at NaturRestaurering grovt overvurderer muligheten til å opprettholde farbar is på Holmavatnet.

Det foreligger også flere andre svakheter ved NaturRestaurerings vurdering og konklusjon om isforholdene på Holmavatnet.

For det første legges det vekt på en uttalelse fra P.Ø. Grimsby om at isforholdene i Svartevassmagasinet ikke er nevneverdig påvirket av pumpekraftverket på Duge. Utover denne enkeltuttalelsen finnes det verken målinger, rapporter eller analyser som dokumenterer hvordan de faktiske isforholdene i Svartevassmagasinet har vært før og etter at pumpekraftverket på Duge ble etablert. Det er heller ikke lagt frem dokumentasjon som viser at erfaringer fra isforhold i Svartevassmagasinet kan overføres til Holmavatnet.

Det er derfor ikke tilstrekkelig å konkludere med at virkningene for andre magasiner, herunder for Holmavatnet, vil være de samme som det hevdes å være i Svartevassmagasinet. En slik slutning står også i sterk kontrast til vurderingene fra Norconsult 2024a og SINTEF 2025, som begge peker på at isforholdene på Holmavatnet vil bli negativt påvirket av etableringen av pumpekraftverket. På denne bakgrunn mener grunneierne at NVE bør se bort fra uttalelsene om isforholdene i Svartevassmagasinet når konsesjonssøknaden vurderes.

For det andre er det grunneierens syn at NaturRestaurering legger for stor vekt på at isforholdene på Holmavatnet uansett vil bli betydelig forverret som følge av klimaendringer. At klimaendringer generelt kan gi mer ustabile vintre i Sør-Norge, er selvsagt. Det er imidlertid ingenting som tyder på at klimaendringene automatisk vil medføre dårligere is på Holmavatnet i nær fremtid. Det er grunneierens klare inntrykk at betraktningene rundt klimaendringenes innvirkning på isen både i SINTEF 2025 og i NaturRestaurerings utredning ikke bygger på konkrete klimaprognoser for det aktuelle høyfjellsområdet. Holmavatnet ligger på 1050 moh. og har med dagens klima og reguleringsregime stabile isforhold i omtrent seks måneder i året. Middelsestemperaturen om vinteren ligger godt under 0°C.¹ Det er derfor sannsynlig at isforholdene i Holmavatnet ved opprettholdelse av 0-alternativet, vil være relativt robuste mot klimaendringer i overskuelig framtid.

For det tredje legger både SINTEF 2025 og NaturRestaurering for stor vekt på antakelsen om at etableringen av et pumpekraftverk vil gi en vannstand nær HRV i starten av vinteren og at dette gir positive ringvirkninger for isdannelsen på Holmavatnet. Det er mulig at etableringen av et pumpekraftverk ofte vil gi en vannstand nær HRV i starten av vinteren, men det foreligger ingen dokumentasjon som tyder på at dette alene vil ha en positiv virkning for isforholdene. Både SINTEFs og NaturRestaurerings konklusjoner er således udokumenterte, og kan dermed ikke vektlegges av NVE i vurderingen av konsesjonssøknaden.

Etter grunneierens erfaringer er det temperaturen og vindforholdene i isleggingsperioden som avgjør når isen legger seg, ved at isleggingen kan forsinkes av perioder med milde temperaturer og mye vind som sprekker opp islagene. Vannstand og tappemønster har i denne sammenhengen langt mindre betydning. Som reguleringsmagasin har Holmavatnet alltid blitt tappet ned parallelt med isleggingen av vannet og kjøremønsteret innenfor dagens konsesjonsvilkår har gitt trygg og farbar is på Holmavatnet i mer enn seks måneder av året.

Det er ikke grunnlag for å hevde at etablering av et pumpekraftverk med Holmavatnet som pumpemagasin vil gi forhold som forbedrer isdannelsen. Selv om SINTEFs modellering viser at vannstanden vil ligge nært HRV senhøstes, er det ingenting som tilsier at vannstanden i denne perioden vil være stabil. Modellen viser tvert imot at det vil være vekselvis pumping og tapping av magasinet gjennom isleggingsperioden. Det vil resultere i at isen gjentatte ganger slipper land og kommer på flyt. Kombinert med skiftende værforhold og bølger gir dette dårligere forutsetninger for

¹ <https://www.yr.no/nb/historikk/tabell/5-46390/Norge/Telemark/Vinje/Holmevatn?q=siste-13-m%C3%A5neder>

tidlig og stabil isdannelse. Det er derfor sannsynlig at etableringen av Kvanndal 2 pumpekraftverk ikke bare vil svekke isen, men også sinke isleggingen på Holmavatnet betraktelig.

Videre fremgår det av SINTEFs modellering at vannstanden vil variere hyppig gjennom hele vinteren. Slike gjentatte hevinger og senkninger svekker isen betydelig. Dagens stabile isforhold på Holmavatnet skyldes blant annet den langgrunne reguleringssonen, hvor isen vanligvis legger seg skånsomt ned på bunnen når vannstanden synker. Ved økt vannstand gjennom pumping, vil det derimot dannes brede sprekker mot land i denne langgrunne reguleringssonen.

Denne antakelsen støttes av grunneiernes egne erfaringer. Ved større vanntilsig etter at isen har lagt seg, vil det dannes råker ved land og i sprekker i islaget. Ved dagens tapperegime skjer imidlertid denne prosessen først om våren. Da er tilførsel av smeltevann inn i den slapsfylte og lagdelte høyfjellsisen begynnelsen på slutten på farbar is på magasinet. Ved etablering av et pumpekraftverk vil man derimot kunne oppleve dette vårphenomenet gjennom hele vinteren. Virkningene vil nødvendigvis bli mindre midtvinters, men det er ikke tvilsomt at dette vil svekke isen. Det vil også føre til at den totale perioden med is på vannet blir kortere.

For det fjerde har verken SINTEF eller NaturRestaurering gjort noen vurdering av hvilke konsekvenser en senkning av LRV med ytterligere fem meter vil ha for isforholdene på Holmavatnet. Det foreligger således ingen kunnskap om hvordan en ny og brattere reguleringssone, jf. vedlagt dybdekart, vil påvirke isdannelsen. Samtidig er det grunn til å anta at effekten kan bli betydelig negativ. Det er derfor svært betenkelig at Lyse Kraft ikke har utredet denne problemstillingen.

På denne bakgrunn gjentar grunneierne sitt krav om at NVE må pålegge ytterligere utredninger av isforholdene, slik at konsesjonssøknaden kan vurderes på et faglig solid grunnlag.

4. Mangler ved konsekvensutredningen

Basert på momentene som er gjennomgått, er grunneierne kritisk til hvordan NaturRestaurering vurderer hvordan etableringen av pumpekraftverket Kvanndal 2 vil kunne påvirke villreinen ved Holmavatnet og Holmevassåna. Selv om tilleggsutredningen slår fast at Holmavatnet er en viktig trekkvei vinterstid, har dette fått påfallende liten betydning i den oppdaterte konsekvensvurderingen. Natur-Restaurering synes ikke å ta høyde for den store usikkerheten knyttet til hvordan isforholdene og dermed villreinsens trekkruiter vil bli påvirket av tiltaket. Dette er særlig uheldig sett i lys av den kritiske situasjonen som allerede foreligger for villreinstammen i Setesdals- og Ryfylkeheiene.

Det foreligger fortsatt en rekke forhold som ikke er tilstrekkelig dokumentert, og denne usikkerheten burde i langt større grad vært reflektert i NaturRestaurerings konklusjon. Når dette ikke er gjort, fremstår vurderingene som mangelfulle. Grunneierne vil særlig peke på at utredningen både antar at tiltaket ikke vil påvirke isforholdene på Holmavatnet nevneverdig, og at eventuelle negative virkninger av svekket is kan avbøtes ved å tørlegge Holmevassåna. Som tidligere påpekt er det betydelige svakheter ved begge disse forutsetningene.

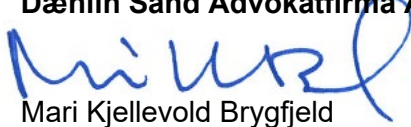
Etter KU-metodikken er det grunneiernes klare oppfatning at den samlede konsekvensen for tiltakets innvirkning på Holmavatnet bør plasseres i kategorien «Stor negativ konsekvens / Middels negativ konsekvens» (3–/2–). Dersom det ikke pålegges ytterligere utredninger, bes NVE å legge dette til grunn i sin videre behandling av konsesjonssøknaden.

Grunneierne vil også understreke at NVE som beslutningstaker har et ansvar etter naturmangfoldloven § 9 for å legge til grunn føre-var-prinsippet. Det følger av bestemmelsen at: «[n]år det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet». Etter grunneiernes syn tilsier den usikre situasjonen knyttet til hvordan tiltaket vil påvirke en allerede hardt presset villreinstamme, at NVE må utvise særlig varsomhet i sine vurderinger. Dette gjelder

i enda større grad når de innhentede konsekvensutredningene i stor grad baserer seg på antagelser og udokumenterte forutsetninger om hvordan villreinen vil bli påvirket av tiltaket.

Vennlig hilsen

Dæhlin Sand Advokatfirma AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mari Kjellevold Brygfeld', written over the printed name.

Mari Kjellevold Brygfeld
Advokat

Vedlegg: Holmavatnet, dybdekart.